

Kulturutskottet

Regeringens proposition om ändring av gymnasielagen och vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition om ändring av gymnasielagen och vissa lagar som har samband med den (RP 159/2024 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överdirektör Petri Lempinen, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Anne Ekroth, undervisnings- och kulturministeriet
- sakkunnig Johannes Peltola, undervisnings- och kulturministeriet
- regeringssekreterare Maria Soininen, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Petri Lehikoinen, Utbildningsstyrelsen
- generalsekreterare Tiina Tähkä, Studentexamensnämnden
- direktör för gymnasieutbildningen i Helsingfors stad Tarja Aro-Kuuskoski, nätverket för gymnasiedirektörerna från de stora städerna
- specialsakkunnig Kyösti Värri, Finlands Kommunförbund
- ordförande Mauri Ronimus, Aikuislukioliitto ry
- verksamhetsledare Ida Mielityinen, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- ledande specialsakkunnig Tuomo Laakso, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- ledande expert Annakaisa Tikkinen, Bildningsbranschen rf
- ordförande Asta Kurhila, Suomen lukioiden erityisopettajat ry
- utbildningspolitisk expert Jenni Suutari, Finlands Gymnasistförbund rf
- ordförande Jukka O. Mattila, Suomen Lähilukioyhdistys ry
- rektor för Petäjaveden lukio Ville Metsäpelto, Suomen Lähilukioyhdistys ry
- högskole- och vetenskapspolitisk expert Jani Kykkänen, Finlands universitetsrektors råd UNIFI rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- sametinget
- Nationella centret för utbildningsutvärdering
- Konstuniversitetet
- Finlands näringsliv rf
- Erilaisten Oppijoiden Liitto ry

Betänkande KuUB 8/2024 rd

- Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Språkläraryrkesförbundet i Finland SUKOL rf
- Handikappforum rf.

Propositionen

Regeringen föreslår ändringar i gymnasielagen, läropliktslagen, lagen om studentexamen och lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Genom propositionen genomförs de föresatser i regeringsprogrammet för regeringen Orpo som gäller utveckling av stödet för lärandet och av finansieringen inom gymnasieutbildningen samt av studentexamen och gymnasie-diplomen.

De föreslagna ändringarna av gymnasielagen stärker gymnasisternas rätt till stöd för lärandet. Enligt förslaget ska det i gymnasielagen föreskrivas om de studerandes rätt till stödundervisning och specialundervisning. Överföringen av information mellan den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen ökas i fråga om studerande som fått ett beslut om särskilt stöd som gäller när den grundläggande utbildningen avslutas.

Det föreslås att lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet ändras så att den höjning av priset per enhet för små anordnare av gymnasieutbildning som ingår i finansieringen av gymnasierna revideras så att den stöder utbildningens tillgänglighet och förverkligande av rätten till bildning.

Genom de ändringar som föreslås i gymnasielagen och lagen om studentexamen blir det möjligt att avlägga studentexamen på engelska enligt strikt avgränsade kriterier. Detta förutsätter att det är möjligt att ordna gymnasieutbildning på engelska. Syftet med reformen är att främja rätten till bildning för unga med svaga kunskaper i finska eller svenska. Utgångspunkten är fortfarande att studentexamen avläggs på finska eller svenska.

Det föreslås även att lagen om studentexamen ändras så att examinanderna i fortsättningen har möjlighet att avlägga ett prov i ett konst- och färdighetsämne som en del av studentexamen. Examinanderna ska dock även i fortsättningen avlägga det obligatoriska provet i modersmål och litteratur. Enligt förslaget kan prov avläggas i ett obligatoriskt konst- och färdighetsämne som ingår i gymnasieutbildningens lärokurs: musik, bildkonst och gymnastik.

Det föreslås att gymnasielagen ändras i syfte att förtydliga de gällande bestämmelserna om uppdragsutbildning. Syftet med dessa preciseringar är att ingripa i de missförhållanden som upptäckts bland annat i innehållet i avtalen om uppdragsutbildning och i de studerandes medvetenhet om sin egen ställning.

Lagen om ändring av lagen om studentexamen avses träda i kraft den 1 januari 2025. Lagen om ändring av gymnasielagen avses träda i kraft delvis den 1 januari 2025 och delvis den 1 augusti 2025. Lagen om ändring av läropliktslagen avses träda i kraft den 1 augusti 2025. Lagen om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet avses träda i kraft den 1 januari 2026.

Betänkande KuUB 8/2024 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Regeringens förslag baserar sig på föresatserna om gymnasieutbildning i regeringsprogrammet för regeringen Orpo. De föreslagna ändringarna gäller utveckling av stödet för lärandet och av finansieringen samt av studentexamen och gymnasiediplomen samt precisering av bestämmelserna om uppdragsutbildning. Ändringsförslagen gäller gymnasielagen, läropliktslagen, lagen om studentexamen och lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

Målet för propositionen är att satsa på specialundervisning och stöd för lärandet inom gymnasieutbildningen så att varje studerande får det stöd han eller hon behöver för att kunna komma vidare i sina studier. Syftet med ändringarna av finansieringssystemet för gymnasieutbildningen är att främja en mer rättvis fördelning av finansieringsansvaret mellan kommunerna med beaktande av de regionala förhållandena i ordnandet av utbildningen. Enligt propositionen ska det också bli möjligt att avlägga studentexamen på engelska enligt strikt avgränsade kriterier. Syftet med propositionen är dessutom att utvidga de studerandes möjligheter att visa sitt kunnande i studentexamen genom att i studentexamen inkludera prov i konst- och färdighetsämnen.

Kulturutskottet understöder de föreslagna ändringarna och tillstyrker lagförslagen utan ändringar.

Rätt till stöd för lärandet och specialundervisning

Genom de ändringar som föreslås i gymnasielagen stärks gymnasieelevernas rätt till stöd för lärande. I anslutning till detta höjs finansieringen av gymnasieutbildningen i enlighet med regeringsprogrammet med 10 miljoner euro från och med 2025. Kulturutskottet anser det vara viktigt att de studerande ges rätt till det stöd för lärande som behövs för att slutföra gymnasiets lärokurs, det vill säga stödundervisning med låg tröskel samt annan handledning och annat stöd. Enligt propositionen ska det finnas tillräckligt med stöd för lärandet för de studerande, och stödet ska ges i rätt tid och vara av sådan kvalitet att det främjar de studerandes lärande, visande av kunnande, utexaminering och övergång till fortsatta studier samt deras välbefinnande.

Dessutom föreslås det bestämmelser i gymnasielagen om rätten till specialundervisning, om den studerande på grund av konstaterade inlärningssvårigheter eller av någon annan jämförbar orsak behöver specialundervisning för att uppnå målen för kunnandet i lärokursen. Genom specialundervisning ska man tillgodose behoven hos studerande som har sådana stödbehov som stödet för lärandet inte räcker till för. Beslut om meddelande av specialundervisning ska fattas av utbildningsanordnaren, och den studerande eller dennes vårdnadshavare har rätt att begära omprövning av beslutet hos regionförvaltningsverket. Kulturutskottet välkomnar de föreslagna bestämmelserna om specialundervisning.

En del av dem som lämnat yttrande har uttryckt oro över att det administrativa arbetet ökar vid beslut om specialundervisning om också studerande och minderårigas vårdnadshavare ska höras innan beslut fattas. Kulturutskottet betonar i likhet med propositionen vikten av att stärka den studerandes rättsskydd. Ett beslut om specialundervisning och möjligheten att söka ändring i beslutet tryggar ställningen särskilt för de studerande som får ett negativt beslut av utbildningsanord-

Betänkande KuUB 8/2024 rd

naren i en situation där den studerande själv anser att kriterierna för specialundervisning uppfylls. Informationen i motiveringen till beslutet ska då göra det möjligt för den studerande att bedöma beslutets lagenlighet och behovet av att söka ändring. Den föreslagna bestämmelsen förbättrar också jämlikheten mellan studerande på andra stadiet, eftersom motsvarande gällande bestämmelser redan i nuläget finns i lagen om yrkesutbildning och i lagen om utbildning som handleder för examensutbildning. Enligt propositionen ska Utbildningsstyrelsen för att underlätta det administrativa arbete som ändringen medför bereda riksomfattande modellblanketter och beslutsunderlag som utbildningsanordnarna kan använda när de fattar beslut om specialundervisning.

Kulturutskottet anser också att det är viktigt att överföringen av information mellan den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen ökar i fråga om studerande som fått ett beslut om särskilt stöd som gäller när den grundläggande utbildningen avslutas. Bestämmelser om överföring av information behövs för att de studerandes behov av specialundervisning ska kunna konstateras och stödbehoven tillgodoses så snabbt som möjligt i utbildningarnas övergångsfas. Bestämmelserna om stöd för lärande avses träda i kraft den 1 augusti 2025.

Finansiering

Det föreslås att lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet ändras så att graderingen av priserna per enhet enligt nyckeltalet för ringa antal studerande revideras så att den stöder utbildningens tillgänglighet och förverkligande av rätten till bildning. Enligt förslaget ska priset per enhet för gymnasieutbildning utöver på basis av antalet studerande bestämmas på basis av ett fjärrortstal samt av om utbildningsanordnarens undervisningsspråk är ett nationalspråk som är minoritetsspråk i den kommun där undervisningen huvudsakligen ordnas.

Kulturutskottet välkomnar målet att bevara ett heltäckande gymnasienät. Utskottet anser att det är viktigt med tanke på den regionala jämlikheten att förutsättningarna för att ordna utbildning upprätthålls i hela Finland och att nivån på finansieringen tryggas för små gymnasier i regioner där gymnasienätet är glest. Dessutom är det viktigt att undervisningen tryggas på båda nationalspråken.

En del av dem som lämnat yttrande har ansett att en del av den höjning som tilldelas på basis av tillgängligheten kunde riktas på basis av indikatorer som hänför sig exempelvis till de studerandes invandringsbakgrund och inslaget av personer med ett främmande språk som modersmål. Enligt utredning är det inte ändamålsenligt att föreskriva om separata kriterier av det slag som föreslås i sakkunnigytrandena för att hålla grunderna för finansieringen tillräckligt klara och begrip- ligg. Dessutom skulle den sammanlagda effekten i euro av flera beräkningskriterier med motsatt inverkan bli liten.

De föreslagna bestämningsgrunderna ska tillämpas fullt ut första gången när priserna per enhet fastställs för 2028. År 2026—2027 minskas storleken på de ändringar som följer av priserna per enhet genom att priserna per enhet beräknas som ett vägt medeltal av de nuvarande bestämmelserna och de föreslagna bestämmelserna. Kulturutskottet välkomnar de föreslagna ändringarna och konstaterar att ändringen av beräkningsgrunderna för priset per enhet inte minskar anslaget för gymnasieutbildning, utan fördelar det på ett annat sätt än för närvarande.

Betänkande KuUB 8/2024 rd

Studentexamen på engelska

De föreslagna ändringarna i gymnasielagen och lagen om studentexamen gör det möjligt att avlägga studentexamen på engelska från och med hösten 2028 i situationer där personens språkkunskaper inte räcker till för att avlägga studentexamen på finska eller svenska. Utgångspunkten är dock även i fortsättningen att studentexamen avläggs på finska eller svenska.

Syftet med reformen är att främja rätten till bildning för unga med svaga kunskaper i finska eller svenska. De strikt avgränsade bestämmelserna om möjligheten att avlägga studentexamen på engelska tryggar samtidigt de nationella språkens ställning i skolbildningen. Nationalspråkens ställning tryggas också av att den som avlägger studentexamen på engelska ska avlägga provet i finska eller svenska som andra språk. Kulturutskottet stöder förslagen.

I några sakkunnigyttranden har man uttryckt oro över tillgången till läromedel på engelska. I propositionen konstateras det att utbildningsanordnaren ansvarar för anskaffningen av läromedel på engelska, vilket kan medföra merkostnader. I detta avseende bör man överväga möjligheten att stödja produktionen av läromedel med det stöd för läromedel med liten spridning som man beslutar om i samband med statens budgetar.

Prov i konst- och färdighetsämnena som en del av studentexamen

Lagen om studentexamen föreslås bli ändrad så att examinanderna från och med hösten 2029 har möjlighet att avlägga ett prov i ett konst- och färdighetsämne som en del av studentexamen. Ett av de fem obligatoriska studentproven kan i fortsättningen avläggas med ett prov i konst- och färdighetsämnena. Sättet att avlägga detta prov utvecklas utifrån de nuvarande gymnasiediplomen. Enligt förslaget ska det bli möjligt att avlägga prov i ett obligatoriskt konst- och färdighetsämne som ingår i gymnasiets lärokurs, dvs. i musik, bildkonst och gymnastik. Provet ska innehålla ett arbetsprov där examinanden visar att han eller hon har kunskaper som är typiska för läroämnet. Kulturutskottet välkomnar att konst- och färdighetsämnena tas in i studentexamen. Den föreslagna ändringen utvidgar de studerandes möjligheter att visa sitt kunnande och kan således också bidra till att främja de studerandes välbefinnande.

Såsom det som påpekats i ett sakkunnigyttrande är en väsentlig skillnad mellan studentprov och gymnasiediplom att studentproven baserar sig på de riksomfattande målen för de obligatoriska och valfria studierna i grunderna för gymnasiets läroplan och att det inte är fråga om prov på särskild kompetens och intresse på samma sätt som i gymnasiediplom. I fortsättningen är det fortfarande möjligt att fullgöra gymnasiediplom i huslig ekonomi, slöjd, mediekunskap, dans och teaterkonst. Kulturutskottet anser att det också är viktigt att fortsätta med att utveckla systemet med gymnasiediplom.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1–4 i proposition RP 159/2024 rd utan ändringar.

Betänkande KuUB 8/2024 rd

Riksdagen godkänner ett uttalande. (Utskottets förslag till uttalande)

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att undervisnings- och kulturministeriet gör en utredning om genomförandet av stödet för lärande inom gymnasieutbildningen tre år efter det att ändringarna trätt i kraft.

Helsingfors 21.11.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuula Haatainen sd
vice ordförande Ari Koponen saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Pia Hiltunen sd
medlem Inka Hopsu gröna
medlem Laura Huhtasaari saf
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Milla Lahdenperä saml
medlem Mia Laiho saml
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Markku Siponen cent
medlem Jaana Strandman saf
medlem Mari-Leena Talvitie saml
medlem Oskari Valtola saml.

Sekreterare var

utskottsråd Maiju Tuominen.